

VLAANDEREN
CIRCULAIR

STARTCHARTER

Werkagenda

CHEMIE/ KUNSTSTOFFEN

Over dit document

Dit startcharter werkagenda Chemie/Kunststoffen is een **samenvatting** van het traject gelopen van **januari 2021 tot april 2022** waarbij - samen met actoren en stakeholders - via een participatief co-creatie traject:

- Een [GAP-analyse](#) is opgesteld - *Wat ontbreekt? Welke knelpunten zijn er?*
- Een werkmethode gekozen is - *Welke scope voor de werkagenda? Wat is onze ambitie, onze doelstellingen? Welke principes gaan we hanteren om acties te kiezen?*
- In een rapport gecapteerd werd welke werkpaden, actiepaden en acties er konden zijn om de geïdentificeerde knelpunten aan te pakken - [Achtergrondrapport geïdentificeerde acties](#)
- En tenslotte bilaterale gesprekken gevoerd werden door de co-trekkers van de werkagenda om concreet engagement te identificeren voor het trekken van één of meerdere acties in de opstartfase van de werkagenda, zijnde de periode april 2022 tot april 2024, en op basis van die gesprekken met mogelijke trekkers, een selectie van acties is gemaakt (zijnde acties mét geïdentificeerde trekkers), die verder in dit rapport zijn beschreven.

Alle informatie over het traject en de tussentijdse rapporten, events, etc. kunt u steeds raadplegen op [deze webpagina](#): Chemie/Kunststoffen - Vlaanderen Circulair.

Dit startcharter is een momentopname, gemaakt op basis van de verzamelde input van de betrokken deelnemers in het co-creatietraject. Het rapport is nagelezen door de betrokkenen, en is door de co-trekkers van de werkagenda naar best vermogen opgesteld, zo getrouw mogelijk aan de gecapteerde feedback van de betrokken instanties tijdens het proces. Het rapport was niet het onderwerp van een formele goedkeuring door de betrokken instanties.

Verschillende instanties hebben soms verschillende visies of standpunten over hoe en wat precies zou moeten gebeuren. Het rapport tracht deze gecapteerde verschillen te verzoenen tot een voor iedereen aanvaardbare beschrijving van het knelpunt enerzijds, en de beoogde actie om het knelpunt op te lossen anderzijds. Discussies tussen betrokken instanties zullen verder worden gezet, gecoördineerd door elke actie(pad)trekker, en meningen, visies, opinies over hoe een actie precies ondernomen moeten worden, zullen daar verder gebeuren, verfijnd worden en verder geoperationaliseerd worden.

Een werkagenda blijft een 'levend' iets, dat continu bijgesteld en verfijnd zal worden op basis van voortschrijdend inzicht bij de 'doeners', geïnteresseerden en betrokkenen.

Inhoud

Inhoud	3
1. Inleiding: belang van deze werkagenda	4
2. Kernteam	7
3. Het proces tot dusver	8
4. Context	11
5. Scope van de werkagenda	13
6. Doelen van de werkagenda	14
7. Hefbomen en randvoorwaarden	15
8. Werkpaden: zo bereiken we de doelen	18
9. Kruisverbanden met andere werkagenda's en transitietrajecten	22
10. Acties & engagementen	23

1. Inleiding: belang van deze werkagenda

Via bilaterale gesprekken begrijpen we dat er **positief** wordt gekeken ten aanzien van de **werkagenda-dynamiek** als een **opportuniteit**. Een opportuniteit om, in het héél dynamische speelveld van circulaire chemie en kunststoffen, met de vele positieve en diverse initiatieven vanuit diverse hoeken en spelers, te overzien opdat de diverse acties goed op elkaar afgestemd zouden zijn, een coherent geheel vormen, en elkaar versterken zodat er een maximale positieve impact kan zijn, in lijn met de gedeelde ambitie van het versnellen van circulaire praktijken binnen de chemie en kunststoffen.

We kijken naar de **werkagenda-dynamiek** als het **systemisch werken** aan een **circulaire chemie kunststoffen ecosysteem** waar contacten tussen doeners, facilitatoren, ondersteuners, ... actief versterkt en onderhouden worden met het oog op zinvolle, goed onderbouwde en doordachte, positief maatschappelijke meerwaarde; zinvolle en slimme **informatiedoorstroming** en silo-overschrijdend werken zijn daarbij essentieel.

Figuur 1: Suggestie werkagenda-dynamiek als het opzetten en onderhouden van een dynamisch ecosysteem voor circulaire chemie en kunststoffen met knooppunten voor efficiënte en versterkende informatie- en kennisuitwisseling met het oog op positieve impact.

Zo komen we meteen bij de **rollen** die we zien binnen de werkagenda-werking om die opportuniteit waar te maken.

Rollen werkagenda trekker

OVAM en essenscia zijn co-trekkers van de werkagenda Chemie/Kunststoffen (WA C/K).

Deze rol betekent voor beiden, via regelmatige contacten en/of vergaderingen, onderling en met de trekkers van de verschillende werkpaden/actiepaden/acties van de werkagenda (maar ook met actoren actief *buiten* de werkagenda dynamiek met relevante initiatieven), het **overzicht te bewaken van wat allemaal gebeurt rond circulaire chemie / kunststoffen om coherentie, efficiënte en impactvolle**

complementaire werking binnen Vlaanderen te helpen faciliteren in lijn met de gedeelde ambitie ('helikopterview-rol': systemische coherentie bewaken van de vele (Vlaamse en andere) initiatieven).

Via slimme en efficiënte informatiedeling, het leggen van contacten/bruggen en verbanden, en de uitvoeren van de acties van de WA C/K willen we optreden als **katalysator** voor de **versnelling** naar **circulaire chemie en kunststoffen**. (Katalysator-rol: juiste informatie op juiste moment bij juiste actoren, bruggen bouwen & uitvoeren van de juiste acties, na participatie traject (= breed draagvlak) en GAP-analyse, om zo versnelling naar circulaire praktijken te realiseren).

VLAIO is een belangrijke actor van het beleidsdomein economie om dit mee te bewaken en te ondersteunen via het bestaande- VLAIO instrumentarium, en gezien hun rol als trekker van de **hefboom Ondernemen en Innoveren**. De ambitie is immers circulaire praktijken te gaan *mainstreamen* binnen de *bedrijven* actief in de chemie en kunststoffen, coherent en met respect voor de beleidslijnen. **OVAM, essenscia, VLAIO zijn daarin elk waardevolle partners. We werken samen binnen de WA C/K.**

Rollen trekker van een werkp pad, actiepad of actie

Binnen het participatief traject dat leidde tot deze startcharter werkagenda Chemie/Kunststoffen, is men gekomen tot **7, breed gedragen, werkpaden**. Er bestaat consensus dat deze alle 7 belangrijke aspecten betreffen die voldoende aandacht moeten krijgen.

Een werkp ad-, actiepad of actie trekker is enerzijds een **SPOC**, een **Single Point of Contact** voor een bepaalde thematiek/topic, die samen met de werkagenda trekkers instaat voor de **slimme informatiedoorstroming**.

Anderzijds is hij een **projectmanager** voor zijn werkp ad, actiepad of actie: hij brengt mensen samen, bewaakt de uitvoering en het ritme ervan, lost eventuele knelpunten op of zoekt gepaste ondersteuning om ze opgelost te krijgen. Hij helpt ook in de (beperkte) rapportering waar nodig en communiceert over zijn engagementen, bereikte resultaten en leerlessen.

De trekker van een werkp ad/actiepad of actie **engageert** zich om regelmatig deel te nemen aan **vergaderingen**, en heeft een **constructieve en breed maatschappelijk kijk** op de transitie naar circulaire chemie en kunststoffen.

*Ondersteuning via consultancy opdrachten lijkt voor sommige acties een essentiële randvoorwaarde om de werkagendatrekkers en de werkpaden/actiepaden/actietrekkers te ondersteunen opdat voldoende snel zichtbare resultaten kunnen ontstaan om de dynamiek en inzet van alle betrokkenen een positieve feedback te kunnen geven om zich blijvend, en over een langere periode, in te blijven zetten. Enkel met zicht op waar nodig en nuttig zo een professionele ondersteuning kunnen leden van het kernteam WA C/K zich engageren om die acties **binnen de komende 2 jaar uit te kunnen voeren**. Die 'vaart' is nodig om de ecosysteem dynamiek levend te houden en daadwerkelijk een versnellende en katalyserende rol te kunnen spelen binnen Vlaanderen. Het is belangrijk dat hierover snel zicht komt in de opstartfase wat effectief beschikbaar is/zal zijn aan **volume** (mandagen) en **soort** (profielen) ondersteuning via raamcontracten of ad hoc overheidsopdrachten vanuit het operationeel team Vlaanderen Circulair om een **realistisch pakket aan acties naar voor te kunnen schuiven voor realisatie binnen de eerstkomende 2 jaar**. De ondersteuningsnoden voor de WA C/K zullen door elke trekker als eerste opdracht in beeld worden gebracht.*

Rol betrokkene in een werkp pad/actiep ad/of actie

Veel actoren binnen Vlaanderen hebben een specifieke expertise (bvb VIL, VVSG/Interafval, de Haven van Antwerpen-Brugge, ...). Zij zullen door de werkp ad/actiep ad/actietrekker op gepaste tijden en frequentie worden betrokken zodat steeds gebruik wordt gemaakt van de best beschikbare kennis en expertise in Vlaanderen. Zij krijgen ruim mogelijkheden om feedback te geven. Betrokkenen hebben een constructieve ingesteldheid om via hun specifieke kennis input/feedback te geven in lijn met de gedeelde ambitie.

Acties van individuele actoren/kennisinstellingen/bedrijven

Dit startcharter WA C/K 04/2022 – 04/2024 bevat op een eerste set aan key acties waarvan we geloven dat ze de belangrijkste geïdentificeerde knelpunten die versnelling naar circulaire chemie kunststoffen in de weg staan, kunnen helpen oplossen en waardoor trekkers gevonden werden. Daarbij focussen we op acties die we **samen**, met meerdere partijen, dienen aan te pakken willen we succes boeken.

Binnen de WA C/K dynamiek en ecosysteem is elke actor die 'goesting' heeft om zelf aan de slag gaan met concrete acties richting meer circulaire chemie/kunststoffen welkom. Deze bijkomende acties en engagementen zijn evenzeer een belangrijk onderdeel van de werkagenda Chemie/Kunststoffen dynamiek. Via een bevraging in mei 2022 gaat we hier actief naar op zoek en zal, nadien, het startcharter waar nodig aangepast en aangevuld worden.

Communiceren

Efficiënte en slimme informatiemanagement en flow is cruciaal om de ecosysteemwerking te activeren, levend te houden, verbanden te leggen en te versterken. Elke 'SPOC' binnen de WA C/K community kan daar binnen zijn eigen invloedsfeer aan bijdragen ([circulaire ambassadeurs-rol](#)).

2. Kernteam

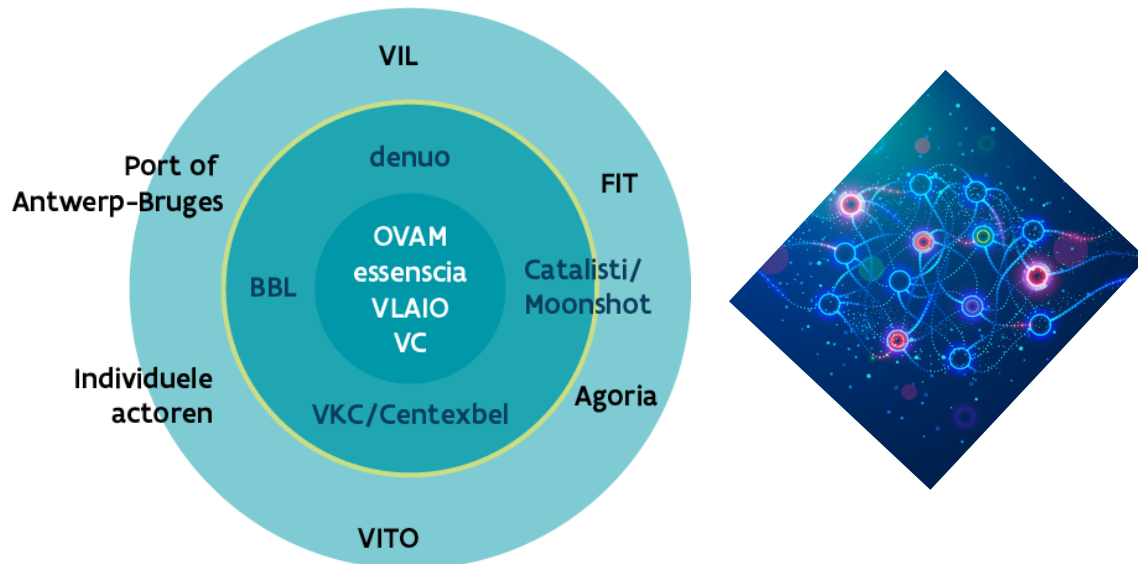
Zoals hierboven geschetst, zien we de WA C/K dynamiek als het opzetten en onderhouden van een dynamisch en levend ecosysteem van actoren actief in de circulaire chemie en kunststoffen waar elke persoon/actor/knooppunt in het ecosysteem actief als 'single point of contact' (SPOC) en circulaire economie ambassadeur verandering richting meer circulaire chemie en kunststof praktijken ondersteunt, katalyseert, versterkt. In de **kern** zitten de **werkagenda co-trekkers OVAM** en **essenscia** met sterke bijdrage van **VLAIO** en **Vlaanderen Circulair** zoals gebeurt sinds begin 2021. Dit is in de figuur hieronder de **1ste cirkel**.

Een **2de cirkel** wordt gevormd door de werkpapad-, actiepad-, of actietrekkers. Momenteel zijn dat de volgende actoren: denuo, Catalisti/Moonshot, BBL, VKC-Centexbel.

Deze twee eerste cirkels vormen het **kernteam** WA C/K dat maandelijks samenkomt.

Een **3de cirkel** wordt gevormd door belangrijke Vlaamse actoren met een specifieke expertise. Zij zijn belangrijke betrokkenen in de diverse acties waar zijn onze expertise inbrengen, en helpen in de uitvoering van de acties: VVSG, VIL, Haven van Antwerpen-Brugge, Agoria, ... zijn zulke actoren. Ook individuele bedrijven en nog andere actoren kunnen toegevoegd worden na de bevraging die in mei 2022 doorgaat.

Het **kader** tenslotte is de brede community van alle actoren, bedrijven, kennisinstellingen die actie ondernemen, willen ondernemen in lijn met de gedeelde ambitie, of op de hoogte wensen te blijven van de werkagenda werking.

Figuur 2: Suggestie kernteam en WA C/K ecosysteemwerking

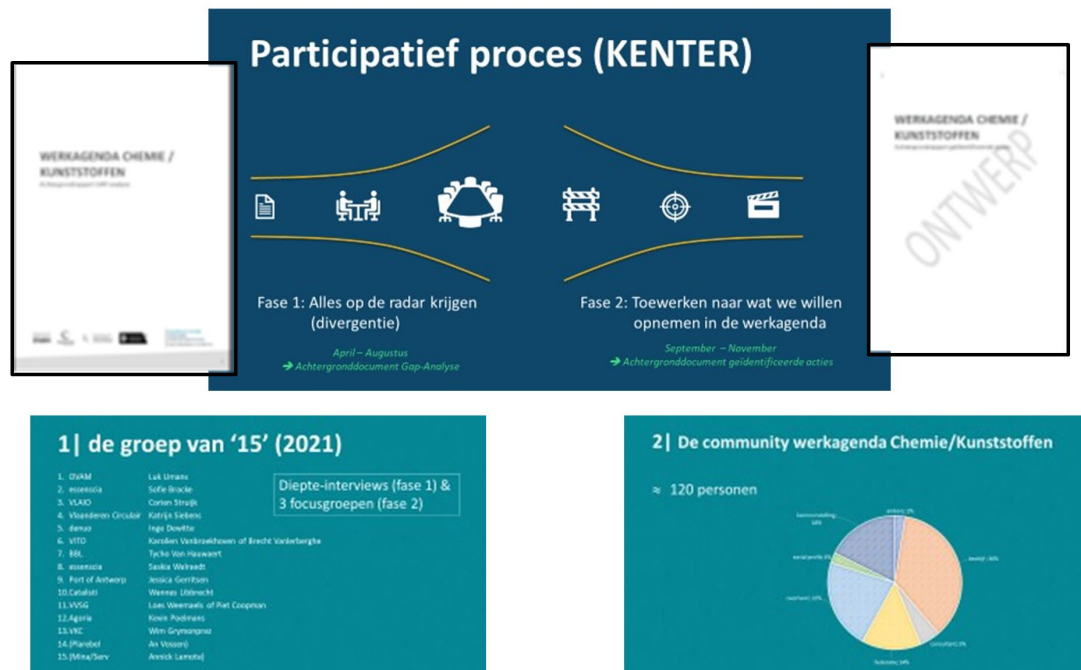
3. Het proces tot dusver

In het **voortraject** vanaf januari 2021 werd gestart met wekelijkse overlegmomenten tussen Luk Umans (OVAM) en Sofie Bracke (essenscia), snel vervoegd door Corien Struijk (VLAIO) en Katrijn Siebens (Vlaanderen Circulair).

Het **participatieve traject** met ondersteuning van KENTER liep van april 2021 tot november 2021 met de oplevering van twee rapporten:

- Een eerste [GAP-analyse](#) van de knelpunten, geïnventariseerd via diepte-interviews van een 15-tal actoren,
- Een tweede [Achtergrondrapport geïdentificeerde acties](#), opgesteld via focusgroepen met diezelfde 15 actoren en stakeholdermomenten waar in totaal een 120 tal mensen aan deelnamen (waarvan 36% bedrijven).

Meer informatie over alle bevraagde en betrokken actoren en stakeholders kunt u raadplegen in beide rapporten.

Figuur3: Samenvatting van het participatieve traject van april tot november 2022 dat leidde tot twee achtergrondrapporten, op basis van feedback van een 15-tal actoren en een brede stakeholderbevraging via twee stakeholderworkshops.

In de periode november 2021-februari 2022 tenslotte, voerde de werkagenda trekkers **bilaterale gesprekken** met bepaalde actoren om te polsen naar concrete engagementen, alsook bilaterale gesprekken met een drietal trekkers van **werkagenda's** en de trekkers van de **hefboom beleid** waar de grootste potentiële overlap was.

Overzicht bilaterale gesprekken

1. 21/12/2021 – BBL (+ KENTER)
2. 21/12/2021 – denuo (+ KENTER)
3. 21/1/2022 – VIL (+ KENTER, Corien)
4. 21/1/2022 – VVSG/Interafval
5. 24/1/2022 – VKC/Centexbel – Plarebel
6. 25/1/2022 – VLAIO (+ KENTER)
7. 31/1/2022 – WA Circulaire Bouw (+ KENTER)
8. 4/2/2022 – Hefboom Beleid (+ KENTER)
9. 4/2/2022 – WA Maakindustrie (+ KENTER)
10. 8/2/2022 – Over werkp pad 6 met BBL & OVAM & essenscia
11. 10/2/2022 – Catalisti/Moonschot (+ Corien) (+ KENTER)
12. 17/2/2022 – WA Bio-economie
13. 18/2/2022 – VITO
14. 10/3/2022 – CE Center

*VC, VEKA, FIT, Centexbel .. (Individuele gesprekken)

Figuur 4: Overzicht bilaterale gesprekken

Figuur 5: Suggestie interactie en overlap met een aantal werkagenda's en hefboomen

In de periode **maart-april 2022** is toegewerkt naar de volgende twee **documenten** in aanloop van de Circular State of the Union van 25/4/2022 dat u op de website terugvindt:

- Dit startcharter **werkagenda**, nagezien door de kernteam leden (werkagendatrekkers + werkp ad- of actie(pad)trekkers)
- Een [engagementsverklaring](#), ondertekend op 25/4/2022

Vanaf mei 2022 komen we in de **doe-fase** waar de trekkers aan zet zijn met als eerste actie voor elke trekker een scherpere afbakening van de **acties**, met explicitering timing en benodigde middelen voor operationalisering zodat deze effectief opgestart geraken. In de periode 05/2022 – 04/2024 willen we immers maximaal inzetten op de **uitvoering van de acties samen met alle actoren**.

Nadien (vanaf 05/2024) zullen we leerlessen trekken van deze eerste 'cyclus', en de werkagenda werking waar nodig aanpassen, bijsturen, aanvullen met nieuwe acties.

4. Context

Het werkveld van circulaire chemie & kunststoffen is extreem dynamisch. De tabel hieronder is een momentopname daterende van april 2021 die een (weliswaar mogelijkwijze onvolledig) overzicht geeft van een aantal belangrijke initiatieven op Europees, Belgisch of Vlaams niveau.

Niet-limitatieve lijst van bestaande visiedocumenten en actieplannen:

Niveau	Omschrijving	Trekker
EU	EU Circular Plastic Alliance	EU
VL	Kunststoffenplan 2020 – 2025	OVAM
VL	Conceptnota verpakkingen/ zwerfvuilbeleid 2.0	OVAM
VL	Bestaande (en toekomstig) beleidsprogramma bouw en de green deal bouw	OVAM
EU	C-Mart Life project	OVAM
VL	Nieuw en bestaande uitvoeringsplan HA&GBA	OVAM
VL	Langetermijnvisie eindverwerking	OVAM
VL	Actieplan Marien Zwerfvuil	OVAM
VL	Discussiepaper “Knelpuntenanalyse van kunststofketen (2017)	OVAM
VL	Vlaams klimaatplan 2021 – 2030	
FED	Draft Federaal actieplan circulaire economie	
EU	Plastic Waste strategy (en SUP-richtlijn)	
?	Plastic Pact	
EU	Chemicals strategy for sustainability	EU commission
VL-NL-DE	Trilaterale strategie voor de chemische industrie tussen Nederland, Vlaanderen en Noordrijn-Westfalen	
VL	Position papers essenscia on circular economy, waste back to reach and materials thinking	essenscia
VL	Bluechem	
	Catalisti, speerpuntcluster voor innovatie chemie (waaronder kunststoffen)	EWI
VL	Moonshot	Vlaamse overheid
VL	Welcome team Chemie	FIT
VL	Studie FIT over recyclage hub	
	Flanders Food initiatieven CB initiatieven	
VL	Green deal verpakkingen in voorbereiding	
VL	Blue Deal	

Dat kan ondertussen verder aangevuld worden met bijvoorbeeld o.a.:

- EU – Safe and Sustainable by Design Chemicals and Materials (work in progress, DG RTD in the lead with support of JRC).
- Internationaal – UN-resolutie rond plastic pollutie

In de [GAP-analyse](#) is ook een beschrijving opgenomen pg.16-18.

De geselecteerde werkpaden, actiepaden en acties van de werkagenda Chemie/Kunststoffen houden rekening met deze bestaande initiatieven en willen daaraan maximaal complementair zijn. Denk bijvoorbeeld aan de lopende activiteiten binnen het uitvoeringsplan Kunststoffen en de Catalisti

Moonshot programma's. Daarnaast zijn er ook nog andere Vlaamse initiatieven waar (sterke) linken mee zijn, denk bijvoorbeeld aan de Vlaamse Klimaatsprong.

De werkagendatrekkers beseffen goed genoeg dat dit geen volledig beeld is van wat gaande is rond circulaire chemie kunststoffen. We streven er ook niet naar volledig te zijn gezien de vele initiatieven, en het zeer dynamische karakter van dit werkdomein.

We geloven wel dat, via het participatieve traject gelopen tussen april en november 2021, er een zicht is op de **belangrijkste knelpunten** en **ontbrekende elementen** waar we als Vlaanderen, via de werkagenda-werking, willen op inzetten op bij te dragen aan de circulaire transitie van chemie kunststoffen.

Qua theoretisch denkkader, geloven we sterk in de **behoefte-invulling aanpak** (cf. Werk steunpunt CE). Kunststoffen en chemie (aanwezig of een link met 95% van de producten vandaag aanwezig op de Europese markt¹) dienen om een bepaalde *behoefte* in te vullen via één of meerdere functionaliteiten, denk aan isolatiemateriaal voor de bouw, sterke lichtgewichtmaterialen in de automobielsector, actieve stoffen voor medicijnen of vaccins. **We streven via de duurzame en circulaire chemie en kunststoffen van morgen naar een duurzame behoefte invulling, binnen de ecologische planeetgrenzen, en met de socio-economische welvaartsvoordelen voor de Vlaamse economie en maatschappij.**

---

¹ https://ec.europa.eu/environment/pdf/circular-economy/sustainable_products_circular_economy.pdf

5. Scope van de werkagenda

De werkagenda Chemie/Kunststoffen focust op de Vlaamse chemie en kunststoffensector alsook de kunststofrecyclagesector. Dit omvat dus de productie van **chemische stoffen, mengsels en kunststoffen, de kunststofverwerking en -recyclage**

De scope werd 'organisch' en bottom-up bepaald op basis van de input gekregen van de bevroagde actoren en stakeholders tijdens de diverse overlegmomenten. Deze scope is **flexibel** en kan/zal verschuiven afhankelijk van de gedeelde analyse en het voortschrijdend inzicht waar we als 'groep'/WA CK community moeten op inzetten binnen Vlaanderen.

Deze werkagenda focust op diverse aspecten van circulariteit, maar minder op de aspecten hergebruik en herstel van *eindproducten*, die meer aan bod komen in de werkagenda's maakindustrie en circulaire bouwen.

Meer recyclage van meer kunststofstromen is een belangrijke thema binnen deze WA CK (werkpad 1), alsook het verhogen van het gebruik van circulaire stromen bij de kunststofverwerkers (werkpad 3).

Andere belangrijke geïdentificeerde thema's, en dat vertaalt zich in de werkpaden zijn: het verduurzamen van de grondstoffen gebruikt voor de chemie en kunststof waardeketens (werkpad 2), ecodesign van (consumenten)producten die kunststoffen/chemie bevatten en alternatieve businessmodellen (werkpad 4 en 5), en industriële symbiose (werkpad 6).

De hele chemie en kunststofwaardeketen is vervat, gaande van:

- De basischemie die moleculen en polymeren maakt;
- De formulators (die op basis van chemische stoffen maken mengsels voor consumentengebruik (denk bvb aan verven of cosmetica), professionelen gebruiken (denk aan smeermiddelen voor de garages) tot diverse industriële gebruiken met tal van eind toepassingen), de masterbatch producten (mengsel met polymeren met functionele additieven afhankelijk van de toepassingen);
- De kunststofverwerkers die de kunststofvoorwerpen maken voor (diverse, o.a. consumenten) goederenproducenten;
- Tot de recycleurs/verwerkers van kunststof na eerste gebruiksfase;
- Tot terug de kunststofverwerkers of de basischemie die materialen, stoffen terug inzet in de circulaire waardeketens.

*Er is een overlap met de scope van de Vlaamse [klimaatsprong](#) voor het **klimaatneutraal maken van de Vlaamse (zware) industrie** dat focust op het klimaatneutraal maken van o.a. de Vlaamse basischemie², maar dat daarvoor o.a. ook kijkt naar via circulaire strategieën zoals het inzetten van alternatieve of biomassa grondstoffen. Dit initiatief focust eerder op de basischemie 'schakel' in de chemie en kunststofwaardeketen omdat daar 80% van de broeikasgasemissies voor de sector liggen.*

Goede afstemming met dat initiatief gezien de overlap is een belangrijk aandachtspunt. Via VLAIO en essenscia die beiden ook betrokken zijn in de klimaatsprong zal de afstemming bewaakt worden.

² De klimaatsprong gaat over het klimaatneutraal maken van de 'zware' industrie in Vlaanderen - dit zijn die activiteiten met een grote CO2 bijdrage – de chemie, de raffinage, en de staalindustrie.

6. Doelen van de werkagenda

In de werkagenda Chemie/Kunststoffen streven we ernaar om tegen **2030** via de **concrete gedeelde acties** in de werkagenda het al ingeslagen pad naar een meer duurzame en circulaire chemie- en kunststof productie en producten **versneld** te bewandelen zodat **Vlaanderen** van een **internationale leider** in (petro)chemie/kunststoffen naar een internationaal toonaangevende **circulaire** hub voor **chemie en kunststoffen** kan evolueren.

Dit alles in een traject om in 2050 een industrie te hebben waarbij het gebruik van circulaire materialen en businessmodellen de norm geworden is, en het wetgevend kader daaraan volledig is aangepast. De Vlaamse waardeketen van chemie- en kunststoffen is dan een dicht verweven ecosysteem waar materialen en grondstoffen maximaal circulair ingezet worden en slechts een minimum aan nieuwe grondstoffen gebruikt worden.

Zo willen we tegen 2050 de maatschappelijke **behoeften** (...) invullen waar nuttig en duurzaam aan de hand van chemische stoffen en kunststoffen op een **duurzame manier**, dit is veilig voor mens en milieu, en met respect voor de ecologische grenzen van de planeet.

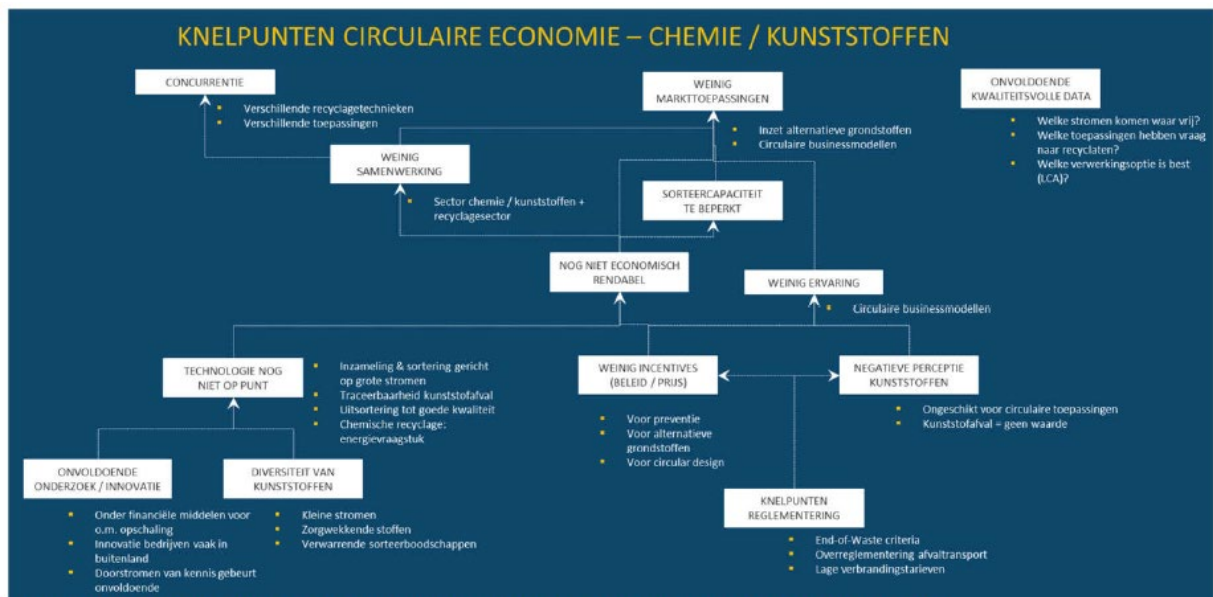
We geloven dat we die beoogde **versnelling** de komende jaren kunnen bewerkstelligen via de **acties** die werden gedefinieerd, én via het uitbouwen van een **ecosysteemwerking** die we aan het opzetten zijn, en verder zullen uitwerken de komende jaren.

Onze **ambities** zijn verder:

- Als groep beslisten we te zullen focussen op de **middellange termijn ambities** (2030). Dit is in lijn met onze visie om de transitie te *versnellen* door de acties op te pikken binnen de werkagenda in 2022-2024.
- We focussen in eerste instantie met de werkagenda op de **ontkoppeling van de economische groei met de niet-hernieuwbare grondstoffen** en dus nog niet op de (absolute) ontkoppeling van de economische groei met grondstoffen in het algemeen (niet-hernieuwbare én hernieuwbare).
- We willen in het kader van de werkagenda voornamelijk werken rond **meer recyclage van meer materiaalstromen (werkpad 1) en het inzetten van meer circulaire materialen (cf. recyclaat) bij de productie van nieuwe producten (werkpad 3)**. Vooral rond dit onderwerp voelen we veel energie of 'goesting' om binnen de werkagenda mee aan de slag te gaan. We willen aandacht besteden aan het bekomen van **kwaliteitsvolle stromen** in **voldoende hoeveelheden** om **meer recyclage** en **inzet van recyclaten** mogelijk te maken.
- We willen werken rond het **verlagen van de ecologische voetafdruk van producten**. Verlagen van de ecologische voetafdruk van producten is mogelijk via verschillende paden: het gebruik van gerecycleerde materialen werd hierboven al vermeld, ook inzet van andere alternatieve grondstoffen is mogelijk, verlenging van de levensduur, reparatie, enzovoort. Ecodesign speelt hier een belangrijke rol. Niet enkel de hoeveelheid materiaal dat doorheen de hele levenscyclus wordt gebruikt is, voor ons als groep, hierin belangrijk, maar ook de CO₂-impact en andere milieu-impact van het materialengebruik.

7. Hefbomen en randvoorwaarden

In de [GAP-analyse](#), zie o.a. samenvatting van de knelpunten op pg. 54-55, is weergegeven welke prioritaire knelpunten in het participatieve traject geïdentificeerd werden.

Figuur 18: Schematische samenvatting knelpunten die de transitie naar een circulaire economie voor de sector chemie / kunststoffen in de weg staan

Vanuit deze prioritaire knelpunten is vertrokken om de potentiële acties, zoals beschreven in het [Achtergrondrapport geïdentificeerde acties](#), te identificeren.

Zoals onderstaande figuur suggereert, zijn communicatie, innoveren en ondernemen, financiering, onderzoek en beleid belangrijke hefboomen voor de versnelling naar circulaire chemie en kunststoffen.

Suggestie interactie en overlap met een aantal werkagenda's en hefboomen

SAMENVATTEND

Hefbomen	Topics
Financiering	Ondersteunen van transitie in sector via toegang tot financiële steun, VLAIO-instrumentarium (o.a. strategische ecologiesteun, VLAIO CE calls, ...) & werking Catalisti/Moonshot voor innovatie steun. Zie ook OVAM-call Recycling Hub, ... Dit dient verder verkend te worden samen met de hefboom financiering.
Communicatie	Verbreiding en verfeitelijking van (maatschappelijk) debat over duurzaam en circulair inzetten van chemie en kunststoffen is nuttig en noodzakelijk. Vlaanderen Circulair als trekker van de hefboom Communicatie kan hier o.a. aan bijdragen via het helpen verspreiden van lessons learned en boodschappen geïdentificeerd binnen de WA C/K (bvb nut en inzet van biobased en biodegradeerbare kunststoffen).
Onderzoek	Specifieke onderzoeksvragen kunnen geïdentificeerd worden en opgepikt in samenwerking met het Steunpunt CE, of de trekkers van de hefboom Onderzoek. Ook het werk van de Moonschot in strategisch basisonderzoek is nuttig en essentieel voor een succesvolle transitie van de chemie kunststoffen sector naar klimaatneutraliteit, circulariteit en near zero pollution.
Jobs en vaardigheden	/ Op dit moment geen specifieke elementen/noden geïdentificeerd. Althans geen andere dan de gekende STEM aandachtspunten die al ism departement Werk en Sociale

	Economie & Arbeidsmarkt via andere samenwerkingen worden aangepakt.
Circulair aankopen	Het wegwerken van belemmeringen voor producten met gerecycleerde materialen in aanbestedingen dient asap aangepakt te worden.
Innoveren en ondernemen	Ondersteunen van transitie in sector via optimale toegang tot financiële steun, VLAIO-instrumentarium (o.a. strategische ecologiesteun, VLAIO CE calls, ...) is erg belangrijk.
Beleidsinstrumenten	Zie verder de acties onder werkp pad 7 van de werkagenda. Is een erg belangrijke 'enabler'.

8. Werkpaden: zo bereiken we de doelen

Als 'community' hebben we beslist dat de volgende drie **principes** belangrijk zijn bij het selecteren van de werkpaden voor de werkagenda Chemie/Kunststoffen:

- We willen ervoor zorgen dat **samenwerking** ontstaat **tussen schakels in de circulaire keten**. *Samenwerking wordt als belangrijk beschouwd in het kunnen toewerken naar circulaire economie in de keten. 'Systeemdenken' werd niet geselecteerd als 'principe', maar houdt wel verband met het samenwerken. Als we uitgaan van systeemdenken, moet er sowieso samengewerkt worden tussen schakels.*
- **Troeuen van de Vlaamse economie benutten**. *Er zijn heel wat troeuen in de Vlaamse economie (sterke chemische sector, sterke afvalverwerkingssector, verschillende schakels van de chemie en kunststofwaardeketens, enzovoort). Daar moet op ingezet worden en op worden voortgebouwd.*
- **Prioritaire knelpunten aanpakken**³. *Om resultaat te bereiken moeten we inzetten op die knelpunten die we prioritair vinden om aan te pakken (zie resultaten van de [GAP-analyse](#)).*

Op basis van het gelopen proces komen we tot de volgende lijst aan acties.

We werken aan een concrete fiche per actie. Dit zal in belangrijke mate het eerste werk zijn van de werkpada/actiepadtrekker om samen met de betrokkenen de operationele scope van de actie voor de komende twee jaar af te bakenen, inclusief de nodige middelen (ondersteuning, mensen) om tot succesvolle resultaten te kunnen komen tegen april 2024. **Work in progress.**

Werkpad 1: Naar meer recyclage (inzamel-, sorteer- en recyclagefaciliteiten in Vlaanderen)

- Actiepad 1: Inzetten op versnelde technologische ontwikkeling en de uitrol ervan; actiepadtrekker **Catalisti, Wannes Libbrecht**. *Bedoeling van deze actie is innovatie in inzameling, sortering, scheidingstechnieken, recyclagetechnieken in beeld te hebben en uitrol te versnellen (Wat bestaat? Op welk TRL-niveau? Wat ontbreekt? Wat is matuur en kan uitgerold worden?).*
- Actiepad 2: Identificeren en ontwikkelen van nieuwe samenwerkingsverbanden voor meer selectieve ophaling en/of recyclage van specifieke materiaalstromen om zo materialen te bekomen die voldoen aan de specificaties of acceptatiecriteria van de afnemers en de toegang tot kwaliteitsvol circulair materiaal verzekeren (realiseren van concrete casussen); *Bedoeling van dit actiepad is om kunststoffen die vandaag nog niet gerecycleerd worden te gaan recyclen (we focussen bvb NIET in de eerste plaats op kunststofverpakkingen omdat deze al buiten de WA C/K, denkt aan het werk van FostPlus en valipac, veel en efficiënt aangepakt worden; toch moet onderzocht worden of vanuit deze netwerken ook een relevante bijdrage geleverd kan worden).*

³ De knelpunten werden beschreven in het [Werkagenda Chemie/ Kunststoffen – achtergrondrapport GAP-analyse](#)

Dit is een belangrijk en potentieel omvangrijk werkpad. Het Plastic Matters initiatief van Denuo en essenscia PolyMatters zal hierbij als belangrijke voedingsbodem dienen om de materiaalstromen en/of casussen te identificeren. Het is waarschijnlijk dat naast de **potentiële werkpadtrekker (denuo, Inge Dewitte)** en de potentiële **casus-trekkers**, extra ondersteuning nodig zal zijn.

Ook VIL met hun logistieke expertise wordt een belangrijke partner. Afstemming het VIL Cook project Plastics Recycling Hub (PRH) zal ook bewaakt worden.

Mogelijke casussen zijn kunststoffen in

- Ziekenhuistoepassingen;
- Bouwtoepassingen;
- Textiel;
- Kleinere stromen: composieten, verfpoten, olievaten.

■ Actiepad 4: Faciliteren investeringen – **nog geen trekker**

Bedoeling is hier te kijken wat ontbreekt om investeringen in circulaire chemie en kunststoffen in Vlaanderen daadwerkelijk aan te trekken (zie recente aankondigingen van investeringen in buurlanden Nederland en Frankrijk). Verder te bekijken met hefboom Financiering en bestaande zaken zoals FIT werking, FIT welkom team Chemie, VLAIO, ... Zie ook actiepad 4 van WP 7 rond het opstellen van een Vlaamse Roadmap Chemische Recyclage.

Werkpad 2: Naar meer inzet van alternatieve grondstoffen

- *Dit werkpad draait in belangrijke mate rond het verderzetten van het werk dat al gebeurt door Catalisti/Moonshot rond biomassa als alternatieve feedstock voor de chemie kunststof waardeketens, en CO2 via Carbon Capture and Utilization (CCU) samen met waterstof (H2) als alternatieve feedstock voor de chemie en kunststofwaardeketen (zie hierboven ambitie verminderen aandeel fossiele feedstock). **Logische actiepadtrekker is hier dan ook Catalisti/Moonshot.***

(Actiepad 4: Opschaling toepassing CCU op industriële schaal)

- Verder is er ook nood aan een betere communicatie **op basis van gedeelde inzichten vanuit de werkagenda Bio-economie en vanuit het Vlaamse beleidsplan Bio-Economie en de werkagenda Chemie/Kunststoffen:**

- Het Vlaamse beleid ten aanzien van de inzet van biomassa als feedstock voor de chemie kunststof waardeketens;
- En brede communicatie voor- en nadelen en wanneer ze nuttig in te zetten voor biogebaseerde kunststoffen en biodegradeerbare kunststoffen.

(Actiepad 3: Duidelijkheid over definitie en randvoorwaarden voor inzet van biobased en biodegradeerbare kunststoffen, Actie Communicatie rond criteria/toepassingen).

- Tenslotte wordt bekeken of een actie nodig is om helder te schetsen wat de (wenselijke) bijdrage is (in volumes, in aandeel) van biomassa als feedstock voor chemie kunststoffen gezien de trade-offs met voeding, biodiversiteit, landgebruik. Dit kijkt breder dan de eigenlijke Vlaamse productiecapaciteit maar omvat ook import met aandacht voor het vermijden van dubbeltellen. **Trekker CE Center met betrokkenheid EWI/WA Bio-economie?** *(Zie Actiepad 1: Strategie voor de inzet van biogebaseerde grondstoffen, Actie 1. Onderzoek naar potentieel)*

Werkpad 3: Naar meer inzet van recyclaten

Kip of ei verhaal, een knelpunt voor het inzetten van recyclaat door kunststofverwerkers is het gebrek aan voldoende volumes van voldoende kwaliteit. Werkpad 1 en werkpad 3 zijn sterk verbonden. Dialoog tussen aanbieder van recyclaat (de afvalverwerkers) en de afnemers (de kunststofverwerkers) is een essentiële factor op 'op specificaties' recyclaat te kunnen afleveren dat daadwerkelijk zal kunnen ingezet worden gezien de zeer strenge (en nog strenger wordende) Europese productregels waaraan (eind)producten dienen te voldoen.

- Actiepad 2: Aanwakken van kwaliteitsvolle recyclaten via gedeeld begrip over de kwaliteit waaraan ze moeten voldoen om afzet te kunnen hebben (cf. productwetgeving, normen, standaarden); **trekker VKC / Centexbel**

Werkpad 4: Naar meer circulair materialengebruik via alternatieve businessmodellen & Werkpad 5: Naar meer aandacht voor ecodesign

Zijn werkpaden waarover iedereen het eens zijn dat ze erg belangrijk zijn. Aangezien dit sterk gelinkt is met de producenten die afgewerkte producten ontwikkelen en vermarkten zal hiervoor samengewerkt worden met de **werkagenda Maakindustrie** die daar volop op inzetten.

- We denken daarbij aan het **gezamenlijk organiseren van workshops met experts** om lessons learned, voor- en nadelen, aandachtspunten, etc. te brengen naar de bedrijven actief in de chemie en kunststofwaardeketens. Via informatiedeling, sensibiliseren en netwerken willen hieraan werken.

Werkpad 6: Naar meer industriële symbiose

De WA C/K community is overtuigd dat meer industriële symbiose binnen de chemie en kunststofwaardeketens en tussen sectoren heen een belangrijk onderdeel is van de circulaire toekomst die we willen.

- *Wat precies de versnelling en mainstreaming van deze praktijken kan helpen bewerkstellingen – gezien eerder initiatieven als het Smartsymbiose platform van OVAM & VITO – dient via interviews met doeners nader onderzocht en geanalyseerd worden. Wat houdt sommige bedrijven tegen? Wat zijn 'ingrediënten' van succesvolle industriële symbioseprojecten? Welke leerlessen kunnen we daaruit trekken? Is een facilitator (derde partij) onontbeerlijk? Mogelijks is een aanstelling van een consultant (gezien CBI) nuttig en noodzakelijk. **OVAM en BBL hebben interesse, alsook essenscia.***

Werkpad 7: Naar meer en betere beleidsmatige ondersteuning om de transitie naar een circulaire economie te versnellen

- Opstellen van een Vlaamse Roadmap Chemische Recyclage: Actiepad 1
Veel actoren in WA C/K community vragen een heldere, ambitieuze en breed gekende Vlaamse ambitie betreffende het aantrekken van investeringen in chemische of advanced recycling van kunststoffen te ervaren, alsook politieke steun voor de nodige flankerende en ondersteunende maatregelen om succesvol die investeringen aan te trekken gezien de vele Vlaamse troeven en locatie mogelijkheden. Dit actiepad wil via een privaat-publiek partnerschap heldere ambitie ontwikkelen voor chemische en fysische recyclage van kunststoffen. Hierbij wordt vastgelegd wat de belangrijkste mijlpalen zijn om die ambitie te realiseren. Dit dient als basis om verdere actiepaden te definiëren met de relevante partners.
Trekkers OVAM, essenscia, beleidsdomein economie.
- Actiepad 2: Overlegtraject vergunningverleners. Kijken en wegwerken knelpunten in het vergunnen van projecten met recyclage en/of inzetten van niet virgin grondstoffen.
Trekkers? VOKA, AGOP? Nog verder te verkennen

- Actiepad 3: Vanuit een nieuw circulair kader de bestaande knelpunten in de wetgeving wegwerken

*De knelpunten voor CE-praktijken zijn reeds lang gekend (zie SERV 2018 rapport, of onze [GAP-analyse](#)). Veel van die knelpunten zijn te wijten aan een historisch gegroeide wetgeving, verankert in een lineair paradigma en een sterke silo verkokeringsaanpak. Bedoeling van dit actiepad is om van uit een systeemdenken werken aan een nieuw gedeeld paradigma over hoe, en met welke milieutechnische en duurzame randvoorwaarden, chemie en kunststoffen na een eerste gebruiksfase wenselijk terug ingezet kunnen worden. Via gefaciliteerd dialoog door een consultant van een brede groep aan actoren willen we tot gedeelde inzichten komen. Die testen we aan de hand van echte cases. En met die gedeelde inzichten (nieuwe bril/paradigma) kijken we in een tweede fase hoe CE-knelpunten opgelost kunnen worden. **Trekker essenscia, OVAM met brede groep aan betrokkenen.** Scope is chemie (stoffen, mengsels) en kunststoffen, afval-product-energie.*

- Een nieuwe actie die in beeld kwam door de bilaterale gesprekken is hoe om te gaan met kunststofmaterialen waarin stoffen zitten (SVHC's, SoC's, ...) die niet meer mogen ingezet worden voor nieuwe producten. **OVAM, denuo, VKC/Centexbel, Agoria, essenscia**

9. Kruisverbanden met andere werkagenda's en transitietrajecten

Werkagenda's	Topics
Bio-economie	Zie werkpad 2: inzetten van biomassa als feedstock, communiceren over aandeel biomassa in feedstock, communiceren over nut en wenselijke toepassingen biogebaseerde en biodegradeerbare kunststoffen.
Circulair Bouwen	Zie werkpad 1, casus recyclage van kunststoffen in bouwtoepassingen. Zie ook acceptatiecriteria (werkpad 3), en (werkpad 7) traceerbaarheid in geval aanwezigheid bepaalde gevaarlijke stoffen.
Maakindustrie	Zie werkpad 4 en werkpad 5: gezamenlijk opzetten van workshops om bedrijven te informeren en te sensibiliseren. Zie ook VLAIO CE call rond living labs: kijken wat daaruit komt.
Voedselketen	/ ook hier de link met WP2 (en mogelijk terecht bij de hefboom Onderzoek)
Waterkringlopen	/

Transitietrajecten	Topics
Vlaams transitiekader industrie: Klimaatpong.	Klimaatneutrale industrie: verduurzaming feedstock (biomassa, CCU, Chemische recyclage), klimaatneutrale energie, Moonshot innovatie

10. Acties & engagementen

Zie hierboven bij de werkpaden.

Er komen nog meer concrete fiches per actie. Work in progress.